

2.2 วิธีการศึกษา

2.2.1 ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาโดยใช้ Porter's diamond Model เป็นหลักในการกำหนดองค์ประกอบของประเด็นการศึกษา และเพื่อได้ข้อสรุปศักยภาพการแข่งขันของการผลิตพืชบนที่สูง จะสรุปโดยการวิเคราะห์ SWOT ของปัจจัยรอบด้านตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ศึกษาเงื่อนไขด้านอุปสงค์ของสินค้า โดยรวบรวมข้อมูลปริมาณ - มูลค่าสินค้านำเข้า - ส่งออกที่สำคัญและสินค้า/ผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันหรือเกี่ยวข้องกับพืชบนพื้นที่สูงของกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และวิเคราะห์สถานการณ์/แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์และอุปทานของสินค้าแข่งขัน (รวมทั้งคุณภาพและราคา) และวิเคราะห์แนวโน้มของผลกระทบที่มีต่อเกษตรกรและชุมชนบนพื้นที่สูงหากมีการปรับตัว/ไม่ปรับตัว

2) ศึกษาเงื่อนไขการผลิตโดยสำรวจข้อมูลการผลิต การจัดการการผลิต คุณภาพผลผลิต และวิเคราะห์ต้นทุนและการจัดจำหน่ายของพืชที่ศึกษา โดยสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกรพืชละประมาณ 5 ตัวอย่าง

3) ศึกษาโครงสร้างผู้ผลิตและคู่แข่งโดย

3.1) วิเคราะห์ศักยภาพการปรับตัวของเกษตรกรบนที่สูงจากการดำเนินงานที่ผ่านมาของโครงการหลวงและพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

3.2) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสะท้อนศักยภาพการปรับตัวและความพร้อมของชุมชน

3.3) สำรวจภาคสนามเพื่อทราบศักยภาพการแข่งขันของกลุ่มคู่แข่งสำคัญ เช่น จีนตอนใต้ เวียดนาม มาเลเซีย และในกรณีจำเป็นอาจรวมถึงอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์

4) ศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนในประเทศ ได้แก่ ช่องทางการตลาดสินค้า การแปรรูป การขนส่ง เป็นต้น ดำเนินการโดยสำรวจเส้นทางการจัดจำหน่าย ต้นทุนและราคา ปัญหาและอุปสรรค และโอกาสในการทำการตลาดให้แก่เกษตรกร โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ใช้การเลือกตัวอย่างตามวิธี Snow Ball

5) วิเคราะห์นโยบายและการสนับสนุนของภาครัฐรวมถึงโครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

6) จัดเวทีเพื่อเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมเกษตรกรและระดมความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง

7) นำเสนอผลงานวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และครอบคลุมประเด็นทั้ง 5 ข้อข้างต้น การศึกษานี้ได้วางขั้นตอนการวิจัย (ดังภาพที่ 1) โดยมี 7 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 - 2: ขั้นตอนการเตรียมการ 2 ขั้นตอนแรกเพื่อเตรียมการโดยการตรวจสอบเอกสารข้อมูลเพื่อกำหนดชนิดพืชใน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผัก ไม้ผล ไม้ดอก และกาแฟ พร้อมทั้งกำหนดพื้นที่ศึกษาและออกแบบการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3: เป็นขั้นตอนหลักคือ การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันโดยใช้เทคนิค SWOT ก่อนที่จะสรุปจุดอ่อน - จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์เชิงลึกใน 2 ด้านหลัก ได้แก่

(1) การวิเคราะห์ตนเอง

การวิเคราะห์ตนเองใน 3 ด้าน คือ ด้านการผลิต (ต้นทุน ผลผลิตภาพ คุณภาพ ความสม่ำเสมอของผลผลิต ฯลฯ) การจำหน่ายและช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เป้าหมาย และการวิเคราะห์ศักยภาพการปรับตัวของเกษตรกร ข้อมูลในการผลิตและการจัดจำหน่ายได้จากการสำรวจเกษตรกรตัวอย่างรวม 160 ราย และอาศัยข้อมูลทุติยภูมิจากโครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ข้อมูลสำหรับศักยภาพการปรับตัวของเกษตรกรได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และผู้เกี่ยวข้องรวมถึงวิเคราะห์จากเอกสารรายงานผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของหน่วยงานทั้ง 2 แห่ง

(2) การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกอาศัยข้อมูลสถิติและการสำรวจโดยใช้ข้อมูลสถิติการนำเข้าส่งออกและข้อมูลการบริโภคสินค้าเป้าหมายในประเทศอาเซียน และวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

(2.1) แนวโน้มการบริโภคและการผลิต (และพยายามค้นหาข้อมูล คุณภาพ ผลผลิต)

(2.2) วิเคราะห์เส้นอุปสงค์สำหรับสินค้าหลัก (ในกรณีที่มีข้อมูลเพียงพอ)

(2.3) ในส่วนของการสำรวจนั้น ดำเนินการโดยสำรวจเชิงสังเกตการณ์และสอบถามผู้รู้ (Key Informations) ในประเด็นเกี่ยวกับความพร้อมของเกษตรกรประเทศคู่แข่งหลัก (มาเลเซีย เวียดนาม และจีนตอนใต้) หรืออินโดนีเซียและฟิลิปปินส์

ขั้นตอนที่ 4: วิเคราะห์แนวโน้มผลกระทบต่อเกษตรกร ในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ (Scenario Analysis) เชิงคุณภาพโดยใช้ผลการวิเคราะห์ SWOT โดยพิจารณารายละเอียดของศักยภาพการปรับตัวของเกษตรกรและผลกระทบจากความพร้อมของประเทศคู่แข่ง

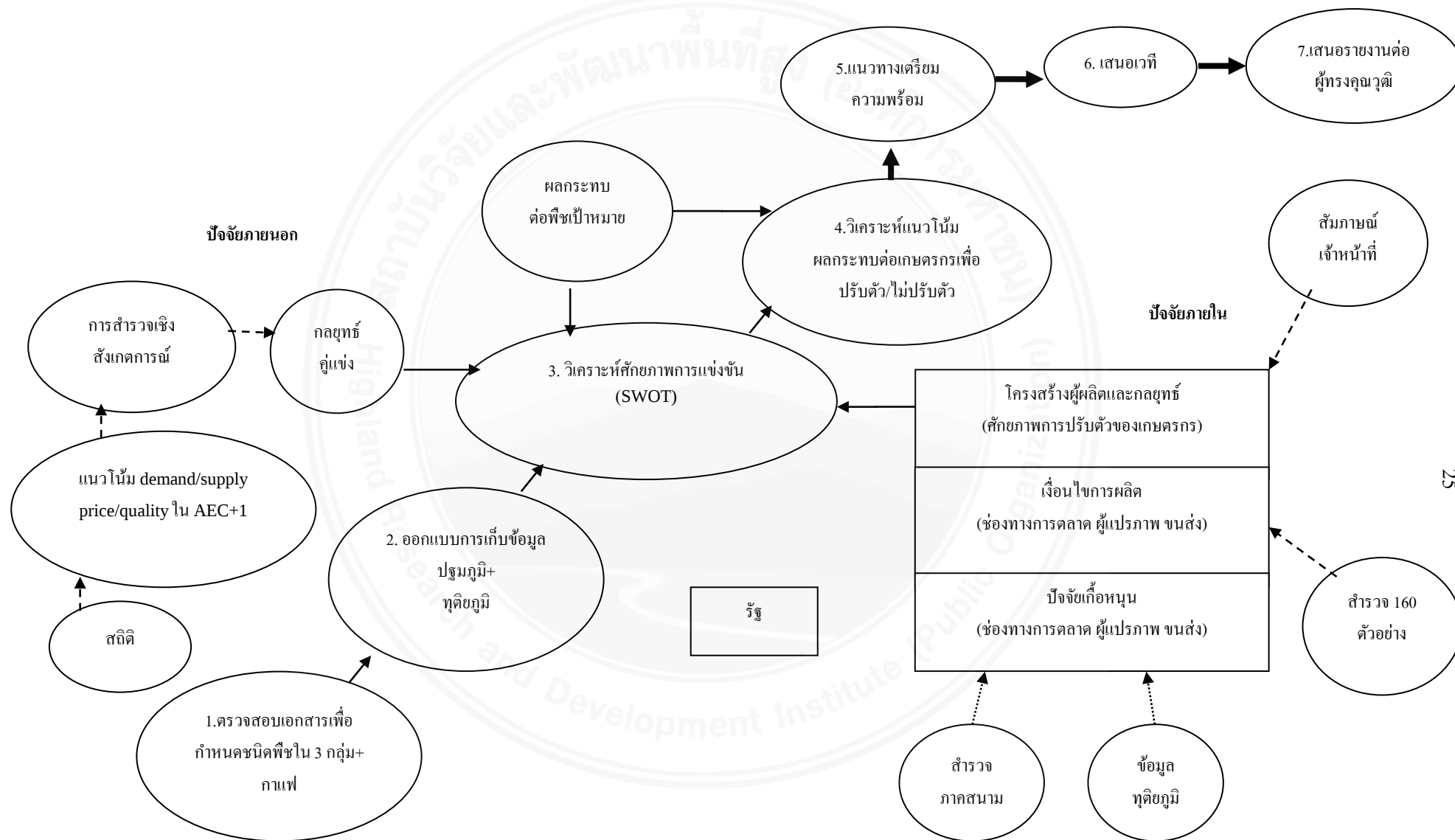
ขั้นตอนที่ 5 - 6: เสนอแนวทางเตรียมความพร้อมของเกษตรกร ในขั้นตอนนี้คณะวิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ข้างต้นและแนวทางการเตรียมความพร้อมเสนอต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (เจ้าหน้าที่เกษตรกร ฯลฯ) เพื่อตรวจทานความเป็นไปได้ของแนวทาง

ขั้นตอนที่ 7: ปรับปรุงแนวทางการเตรียมความพร้อมและเสนอผลงานขั้นสุดท้ายต่อคณะผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.2.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย

1) การเก็บข้อมูลในแหล่งผลิตในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสำรวจตลาดในกรุงเทพฯ ฯ รวบรวมข้อมูลทุกมิติจากสถิติและกรมศุลกากร นอกจากนี้มีการสังเกตการณ์ในประเทศมาเลเซีย เวียดนาม และจีน

2) ดำเนินการวิจัย ณ หน่วยวิจัยเศรษฐกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาพที่ 2.1: กรอบแนวคิดการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงาน